

Троценко Р.В.

викладач,

*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Докорінні зміни в політичній та соціально-економічній сферах життя України зумовили особливу гостроту проблеми формування в студентської молоді як загальної, так і моральної культури особистості. Перехід до ринкової економіки зумовлює еволюцію децентралізованих структур, відповідальних за прийняття рішень. Для роботи у цих структурах необхідні працівники, які впевнені у собі, здатні до самостійних, відповідальних дій. Децентралізація такого характеру вимагає обов'язкового почуття довіри і загальної поваги до чесності, порядності, гідності у вчинках.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває в нинішніх умовах, для яких характерними є нестабільність та суперечливість моральної атмосфери в суспільстві. Реалії сьогодення вимагають переоцінки ряду моральних цінностей з урахуванням політики нашої держави в галузі освіти та виховання. Вища школа як одна з визначальних ланок освіти покликана забезпечувати розв'язання цієї важливої проблеми [1].

Усі моральні якості студентів формуються на підґрунті волі, тому важливим їхнім компонентом є інтегральна якість «сила волі». Крім того, моральні якості формуються на засадах характеру студента. Характер – це сукупність суттєвих ознак особистості, які визначають особливості соціально-психологічного ставлення студента до оточення. Моральні якості особистості стають рисами характеру, якщо вони набирають стійкості, систематичності і проявляються постійно в різних діях студента.

Над фундаментальними проблемами духовного розвитку особистості плідно працювали видатні мислителі: Аристотель, Цицерон, Гіппократ, Квінтіліан, Юстиніан, В. Вернадський, Л. Виготський, Г. Гегель, І. Кант, Л. Кольберг, Я. Корчак, А. Макаренко, А. Маслоу, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський.

На думку Л. Рувінського, моральна якість як сукупність психічних станів, процесів і властивостей, є складним цілісним психічним утворенням у структурі особистості студента, що охоплює його

потребнісно-мотиваційну, інтелектуально-почуттєву й поведінково-вольову сфери. Ця якість є динамічною системою, змістові й структурні складові якої постійно й безперервно розширюються, збагачуються, об'єднуються в більш складні особистісні утворення [2].

Однією із значущих якостей особистості є відповідальність. У «Великому тлумачному словнику української мови» за редакцією В. Бусела це поняття трактується як «покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, вчинки, слова» [3, с. 136]. У «Сучасному тлумачному психологічному словнику» поняття «відповідальність» визначається як здійснюваний у різних формах контроль над діяльністю суб'єкта з позицій виконання нестандартних, не прийнятих у суспільстві норм і правил. Відповідальність особистості перед суспільством характеризується свідомим дотриманням моральних принципів та правових норм [4, с. 55].

Почуття відповідальності, зазначає І. Бех, реалізується завдяки таким характеристикам як чесність, совість, здатність відчувати сором і провину. Чесна людина характеризується прямою характеру, правдивістю, ретельним виконанням своїх обов'язків. Під час зіткнення з несправедливістю вона завжди висловлює своє активне негативне ставлення до неї, стає на захист гуманістичних принципів. Така людина здатна на самокритику, має сміливість відверто зізнатися у власних помилках, бо особиста честь для неї – це її достоїнство. Честь спонукає особистість звіряти свої вчинки з вищими культурними надбаннями. Вона не дає змогу суб'єктові поводитися ситуативно, підкоряючись умовам, що склалися на даний час. Натомість моральні дії людини, особистісна честь якої перетворилась у міцний внутрішній стрижень, відзначаються стійкістю, сміливістю, самовладанням, перш за все, в екстремальних і конфліктних ситуаціях.

Відповідальність тісно пов'язана з необхідністю дотримуватись дисципліни. Це особливий вид зв'язку між людьми, частково завдяки якому зберігаються права і свободи кожної людини. Відповідальність є регулятором взаємодії людей, включаючись до дисциплінарних взаємозв'язків у суспільстві. Відповідальність передбачає уміння протистояти аморальним явищам, спокусам, деструктивним силам, допомагає завжди робити правильний вибір, проявляти «моральне самозбереження» [5].

Провідною, стрижневою особистісною моральною якістю людини є самостійність. В «Українському педагогічному словнику» самостійність розглядається як «одна з властивостей особистості, яка характеризується двома факторами: по-перше, сукупністю засобів –

знань, умінь і навичок, якими володіє особистість; по-друге, ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення, а також зв'язками з іншими людьми, які складаються в процесі діяльності» [6, с. 297].

Самостійність це також «вольова якість особистості, яка полягає в умінні за власною ініціативою ставити перед собою цілі, без сторонньої допомоги знаходити шляхи їх досягнення і виконувати прийняті рішення. Самостійна людина критично ставиться до сторонніх впливів, аналізує їх і оцінює відповідно до своїх поглядів і переконань. Вона активно захищає власні погляди, своє розуміння завдання, впевнена у правильності прийнятого рішення і енергійно бореться за його виконання. Самостійна людина характеризується постійним прагненням відійти від шаблонних рішень і знайти нові ефективні способи розв'язання поставленої проблеми» [3, с. 315].

Таким чином, вивчення і аналіз результатів психолого-педагогічних досліджень засвідчують, що моральні якості студентів не успадковуються від батьків, а формуються в процесі різних видів їхньої практичної діяльності.

За останні роки в Україні проблема морального виховання молоді частіше привертає все більше уваги. Адже вирішення даної проблеми має забезпечити високий розвиток особистості незалежно від того, в якій галузі їй доведеться працювати.

Список використаних джерел:

1. Бурбейна Л.І. Формування моральної культури студентів вищих навчальних закладів торгівельно-економічного профілю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13,00,07 «теорія і методика виховання» / Л.І. Бурбейна. – Тернопіль, 2005.
2. Рувинский Л.И. Нравственное воспитание личности / Л.И. Рувинский. – Москва: Издательство московского университета, 1981. – 184 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: Перун, 2003. – 1440 с.
4. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В.Б. Шапар. – Х.: Прапор, 2005. – 640 с.
5. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн., Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-методичні засади: [наук. видання] / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.